

17. Швед В.В., Боковець В.В. Стратегічне управління. Вінниця: ВФЕУ. 2012. 151 с.

18. Швед В.В., Дробязко О.О. Фінансове планування на підприємствах. *Подільський науковий вісник*. Вінниця. 2017. № 1. С. 112-114.

Рудий О.В., здобувач 4-го року підготовки,
спеціальність «072 Фінанси, банківська справа та
страхування»

*Вінницький соціально-економічний
інститут Університету «Україна»*

Науковий керівник: Балахонова О.В., доктор
економічних наук, професор, професор кафедри
бізнесу і права,
Вінницький соціально-економічний
інститут університету «Україна»

ОЦІНКА ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

EVALUATION AND EFFICIENCY OF USE OF FIXED ASSETS OF THE ENTERPRISE

Анотація. У статті досліджено економічну сутність та класифікацію основних засобів. Розкрито зміст та методичні підходи до оцінювання ефективності основних засобів. Охарактеризовано основні умови оцінювання основних засобів. Визначено та надано характеристики основним чинникам, резервам та шляхам підвищення ефективності використання основних фондів.

Ключові слова: основні засоби, операційний цикл, амортизація, показники ефективності використання основних засобів, джерела оновлення основних засобів.

Abstract. The article considers the economic essence and classification of fixed assets. The content and methodological approaches to evaluating the effectiveness of fixed assets are revealed. The basic conditions of valuation of fixed assets are described. The characteristics of the main factors, reserves and ways to increase the efficiency of fixed assets have been identified and provided

Keywords: fixed assets, operating cycle, depreciation, indicators of efficiency of use of fixed assets, sources of renewal of fixed assets.

Постановка проблеми. Ефективність функціонування підприємства будь-якої форми власності характеризується станом його основних засобів. Обсяги основних засобів дозволяють оцінити рівень забезпеченості належними умовами для провадження фінансово-господарської діяльності господарюючого суб'єкта. Від

рівня забезпеченості господарюючого суб'єкта основними засобами залежить ефективність організації виробничого процесу, випуску готової продукції та забезпеченість належних умов праці працівників.

Упродовж операційного циклу основні засоби надходять на підприємство та використовуються; проводиться нарахування амортизації; поточний та капітальний ремонт; здійснюється рух засобів між підрозділами підприємства; засоби вибувають з підприємства через продаж чи непридатність до використання. Тому, правильність використання основних засобів впливає на ефективність та прибутковість усієї виробничої діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання оцінки та ефективності використання основних засобів досліджено у працях таких учених, як: Баранік О.О., Бондар М.І., Бутинець Т.А., Довгалюк Н.В., Цебень Р.Л.; у нормативних документах НП(С)БО 7 «Основні засоби», М(С) БО 16 «Основні засоби», Податковому кодексі та ін.

Формулювання цілей. Метою статті є розкриття організації та методики оцінки та ефективності використання основних засобів на підприємстві та пошуку резервів підвищення ефективності їх використання.

Виклад основного матеріалу. Фінансово-господарська діяльність будь-якого підприємства розпочинається з формування основних засобів. Їх відсутність робить неможливим його функціонування. Обсяги основних засобів підприємства та можливості їх розширення дозволяють прогнозувати можливості господарюючого суб'єкта та перспективи його розвитку [1].

Проведений аналіз нормативних документів дозволяє зробити висновок, що під терміном «основні засоби» розуміють матеріальні активи підприємства [2,3].

Окремі вчені визначають, що «основні засоби» – це засоби праці які використовуються у виробничому процесі упродовж тривалого періоду часу [6,7].

Інша група дослідників вважає, що основні засоби – це матеріальні активи, що використовуються виключно у виробничому процесі та не мають жодного впливу на інші процеси підприємства. Це трактування є неправильним, оскільки основні засоби використовуються підприємством у всій його господарській діяльності [4,5].

Частина джерел уточнює, що основні засоби повністю та багаторазово беруть участь у виробничому процесі, та переносять частинами свою вартість в міру зношення на готову продукцію [6].

Усі досліджені джерела зазначають, що основні засоби зазнають фізичного та морального зносу та повинні використовуватися більше одного року чи одного операційного циклу.

Залежно від ролі у виробничому процесі, основні засоби поділяють на групи. За Михайловим А.М., виділяють такі групи: земельні ділянки; капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом; будівлі, споруди та передавальні пристрої; машини та обладнання; транспортні засоби; інструменти, прилади, інвентар (меблі); тварини; багаторічні насадження; інші основні засоби [5].

Залежно від впливу на процес виробництва всі основні засоби поділяють активну та пасивну частини. Активні основні засоби впливають на оборотні засоби та перетворюють їх на готову. Основні засоби, які не використовуються у виробництві, але є необхідною умовою його здійснення є пасивними.

За використанням основні засоби поділяють на діючі, недіючі та запасні. За джерелами надходження основні засоби поділяють на власні, орендовані або одержані в лізинг.

За функціями, які основні засоби виконують у виробничому процесі, їх можна поділити на ті, що беруть участь у виготовленні продукції, допомагають у виготовленні продукції або сприяють процесу виробництва [6].

Отже, основні засоби – це засоби праці, що беруть участь у процесі виробництва упродовж багатьох циклів, зберігаючи при цьому свою натуральну форму, і поступово, в міру зношення, переносять свою вартість на продукцію, що виробляється.

Основні засоби у процесі використання зношуються, ступінь зношеності об'єктів основних засобів показує розмір амортизаційних відрахувань. Сума амортизації – це частина вартості основного капіталу, яка у зв'язку з його зносом переноситься на виготовлену продукцію, а після її реалізації існує як сума грошей, призначена для відшкодування зносу [2, 3].

Для нарахування амортизації можна використовувати один із наступних методів: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискорене зменшення залишкової вартості, кумулятивний або виробничий. Метод амортизації на підприємстві визначається наказом про облікову політику і може переглядатися в разі зміни очікуваного способу отримання економічних вигод.

Оцінка ефективності використання основних засобів підприємства проводиться. Послідовність проведення оцінки основних засобів представимо на рис. 1.

Рис. 1. Послідовність оцінювання основних засобів

Оцінка використання основних засобів включає ряд моментів:

- витрати з придбання основних засобів і їх експлуатації розподілені в часі, оскільки функціональна корисність основних засобів зберігається упродовж декількох років (операційних циклів);

- під час експлуатації момент вартісного заміщення основних засобів може бути пізніше від моменту фізичної заміни основних засобів, у результаті можуть виникнути втрати, що зменшать фінансові результати підприємства;

- вид, належність, характер участі у виробничому процесі та призначення основних засобів по різному впливають на ефективність оцінки їх використання [8].

Сучасні підходи щодо оцінювання ефективності використання основних засобів досить різноманітні, однак вони ґрунтуються на оціночних показниках: показники, що характеризують технічний стан; узагальнюючі показники використання та індивідуальні показники використання основних фондів (рис. 2).

Рис.2. Показники аналізу ефективності використання основних засобів [9]

Незважаючи на різноманітність показників, які показують стан, забезпеченість та ефективність використання основних засобів, відсутня чітка модель оцінювання, додержуючись якої, можна виявити проблему, пов'язану з основними засобами, розв'язати й уникати її в майбутньому.

Резерви підвищення ефективності використання основних виробничих засобів та потужностей можна звести до двох груп: інтенсивних та екстенсивних. До інтенсивних напрямів можна зарахувати механізацію та автоматизацію виробництва; технічне переозброєння та модернізацію підприємства; удосконалення технологічних процесів; скорочення тривалості операційного циклу виробництва; застосування прогресивних форм організації та управління виробництвом; підвищення освітньо-кваліфікаційного рівня промислово-виробничого персоналу [10].

Екстенсивними резервами є скорочення простоїв обладнання; підвищення якості ремонтів та обслуговування обладнання; збільшення кількості машино-змін роботи обладнання та зменшення кількості устаткування, що не працює; введення додаткового обладнання.

Висновки. Отже, аналіз поняття «основні засоби» показав, що автори по-різному трактують це поняття, називаючи їх або засобами праці, або матеріальними активами, або матеріально-речовими цінностями, але майже кожен з авторів зазначає, що вони використовуються протягом тривалого періоду і втрачають свою вартість частинами. З'ясовано сучасні методичні підходи щодо оцінки ефективності використання основних засобів. Для характеристики використання основних засобів слід застосовувати узагальнюючі показники — фондівіддачу та фондомісткість. Шляхи підвищення ефективності використання основних виробничих засобів та потужностей можна звести до двох груп: інтенсивних та екстенсивних.

Список використаних джерел

1. Бутинець Т.А. Основні засоби: точка зору економіста. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2017. Вип. 2 (23). С. 22-36.
2. Основні засоби: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 р. № 92 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.
3. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF5H901V.html.
4. Основні засоби: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 від 1.01.2009. URL: http://www.minfin.gov.ua/document/92427/МСБО_16.
5. Михайлов А.М. Основні засоби: визначення та класифікація. *Вісник СДАУ*. 2011. Вип. 1(10). С. 156-159.
6. Чорна І.О. Ефективність використання основних виробничих фондів та розробка пропозицій щодо її поліпшення URL: http://archive.nbu.gov.ua/portal/Soc_gum/Dtr_ep/2009_2/files/Econ_02_2019_Chorna.pdf.
7. Кундеус О. Економічна діагностика ефективності використання основних засобів в умовах інноваційної економіки URL: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Ecan/2020_6/pdf/kundeus.pdf.
8. Ковальчук І.В. Економіка підприємства: навч. посіб. К.: Знання, 2008. 680 с.
9. Олійник Є.В. Удосконалення методики аналізу процесів відтворення основних засобів. *Економічний аналіз*. 2014. №. 18. С. 195-200.
10. Чуніхіна Т.С. Відтворення основних засобів та терміну корисного використання в межах стратегії розвитку підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 19. С. 79-83.
11. Коваленко О.В. Напрями підвищення ефективності використання основних фондів підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2014. Вип. 7. С. 20-27.
12. Рилєєв С.В. Удосконалення обліку основних засобів в системі управління матеріально-технічною базою підприємства URL: <http://intkonf.org/ken-dots-rileevsv-udoskonallya-obliku-osnovnih-zasobiv-v-sistemi-upravlinnya-materialnotehnichnoy-bazoyu-pidpriemstva/>

13. Гнатенко Є.П. Алгоритм аналізу основних виробничих засобів на підприємстві. *Економічний аналіз: збірник наукових праць*. Т. 26, № 1. 2016. С. 99-105.

14. Данилюк М.І. та Мирончук О.Р.,. Теоретичні аспекти політики управління основним капіталом на підприємстві в сучасних умовах. *Молодий вчений*. № 11 (63). 2018. С. 1107-1110.

Чорна Л.О., доктор економічних наук, професор,
професор кафедри управління та адміністрування
Житомирський інститут Міжрегіональної
Академії управління персоналом

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7142-4597>

Штифлюк В.В., магістрант 2-го року підготовки,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та
страхування»,

Вінницький соціально-економічний
інститут університету «Україна»

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

LEGAL REGULATION OF ASSESSMENT OF THE FINANCIAL STATE OF THE ENTERPRISE

Анотація. В статті проведено аналіз ключових нормативно-правових актів, що регулюють питання оцінки фінансового стану підприємства. Аналіз здійснено методом дедукції, шляхом визначення загальних регуляторних актів що визначаються поняттєвий апарат результативності підприємницької діяльності та конкретних підходів до проведення оцінки фінансового стану підприємства.

Ключові слова: фінансовий стан, фінансова ефективність, нормативно-правове регулювання.

Abstract. The article analyzes the key normative legal acts regulating the assessment of the company's financial condition. The analysis was carried out by the method of deduction, by determining the general regulatory acts that determine the conceptual apparatus of the effectiveness of entrepreneurial activity and specific approaches to the evaluation of the financial state of the enterprise.

Keywords: financial condition, financial efficiency, legal regulation.

Постановка проблеми. Необхідність адаптації фінансово-економічної системи України до ключових викликів, зростання рівня загроз після початку україно-російської війни, зумовлює необхідність з одного боку зміни існуючої нормативно-правової бази з питань оцінки фінансового стану підприємства, а з іншого –